

Foto van Luc Buthker, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Objectnummer (12364-37970)

Startnotitie Versterkingsprogramma Leidschendam-Noord

Samenvatting

In Prinsenhof en De Heuvel/Amstelwijk wordt door diverse ketenpartners en gemeente geïnvesteerd in het verbeteren van de sociale en fysieke leefomgeving. De ketenpartners maken zich hard voor de wijk en bieden er diverse activiteiten aan. Regie en coördinatie zijn echter belangrijk om de samenhang en effectiviteit te verbeteren. Opvallend is dat er grote verschillen waarneembaar zijn tussen onderlinge buurten. Dit blijkt onder andere uit de Vitaliteitskaarten (zie figuur 2). De buurten Prinsenhof hoogbouw en De Heuvel Noord verdienen primair de aandacht. De Amstelwijk scoort met name slecht op het gebied van veiligheid. De Heuvel Zuid scoort beter. Prinsenhof laagbouw scoort prima op de vitaliteitsmeter en het is goed om de krachten uit die laatste buurten meer te benutten. Bijzondere aandacht en inzet moet uitgaan naar De Heuvel Noord. Voor deze buurt verslechteren de scores op de vitaliteitkaart sinds 2015.

Hoewel de twee buurten opvallen doordat de scores op diverse aspecten beduidend lager zijn dan in de andere buurten/wijken, wordt er geen of weinig specifiek sociaal beleid ontwikkeld voor deze buurten. In het beleid van de gemeente wordt op diverse terreinen gewerkt met aandacht voor de wijk/buurt, maar is de inzet op zichzelf niet wijkgericht. Gebiedsgericht werken is in Leidschendam-Voorburg nog onvoldoende van de grond gekomen. Hierop inzetten helpt om een beter beeld te krijgen en hiermee een meer gerichte aanpak te ontwikkelen.

Uit de scores van de vitaliteitskaarten van dit jaar en eerdere jaren blijkt dat het nodig is om meer te doen dan wat de gemeente en partners al doen in Leidschendam-Noord. Het grootste probleem is de sociaaleconomische kwetsbaarheid van inwoners. Dit is een katalysator voor veel andere problemen van inwoners en in de wijk. Om echt een verschil te maken is een lange adem nodig en een integraal programma dat steun en voortdurende inzet vereist. Het hoofddoel van het versterkingsprogramma is dan ook met partners en inwoners langjarig en integraal te werken aan het versterken van de sociaaleconomische positie van de inwoners in Leidschendam-Noord. Om dit doel te bereiken wordt ingezet op school, werk, een stabiele financiële situatie en de (fysieke) leefomgeving. Per thema worden aan de hand van de inventarisatie in elk geval de volgende aandachtspunten geconstateerd waaraan gewerkt kan worden:

<i>Wonen en openbare ruimte</i>	• Het beheersbaar maken van de afval- en ongedierte problematiek in de buurten De Heuvel Noord en Prinsenhof hoogbouw • De openbare ruimte in De Heuvel Noord verbeteren
<i>Bewoners</i>	• De sociale cohesie en betrokkenheid van inwoners bij hun buurt en buren bevorderen • Verbeteren van de uitgangspositie van alleenstaande ouders en hun kinderen
<i>Werk en inkomen:</i>	• Meer inwoners in de buurten De Heuvel Noord en Prinsenhof hoogbouw worden financieel zelfredzaam • Terugdringen van de (langdurige) afhankelijkheid van een bijstandsuitkering in de buurten De Heuvel Noord en Prinsenhof hoogbouw

<i>Veiligheid</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Meer inzet op preventie van overlast en criminaliteit • Terugdringen van het aantal overlastgevende groepen
<i>Cultuur en sport</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Verbreden van het bereik en aanbod van sport- en culturele voorzieningen
<i>School en Jeugdhulp</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Het (verder) versterken van de samenwerking tussen onderwijs en zorg • Meer inzicht krijgen in de ondersteuningsbehoefte in de wijken op het gebied van school en jeugdhulp • Verbeteren van het bereik en juiste inzet van jeugdhulp voor kinderen in De Heuvel Noord

Om dit versterkingsprogramma te maken is de input en inzet van partners en inwoners nodig. Het is daarom belangrijk dat er met de partners en bewoners samen een verdere analyse wordt gemaakt van wat er aan de hand is en wat er nodig is. De uitwerking in deze startnotitie geeft een beeld van de wijken/buurtten en is een eerste aanzet om in gesprek te gaan met raad, partners en inwoners.

In de eerste fase (oktober 2020-maart 2021) van het Versterkingsprogramma Leidschendam-Noord wordt een programmateam 'Versterking Leidschendam-Noord' samengesteld onder leiding van een programmamanager. Het team krijgt een driedelige opdracht:

- Het team vervult een coördinerende en verbindende rol in de wijken naar partijen, maatschappelijke partners en inwoners maar brengt ook coördinatie en samenhang aan in (bestaande) acties en activiteiten. Waar nodig/mogelijk worden al problemen/kansen opgepakt en wordt hierop geacteerd.
- Het team toetst de beelden en conclusies uit de startnotitie en vult die aan met de inbreng van externe partners, raad en inwoners. Dit vormt de input voor het uiteindelijke programmaplan.
- Het team is verantwoordelijk voor het opstellen, organiseren en inrichten van het langjarige Versterkingsprogramma Leidschendam-Noord, inclusief benodigd budget.

Eind maart 2021 wordt het Versterkingsprogramma opgeleverd door het college en ter besluitvorming voorgelegd aan de raad. Ook zal verslag worden gedaan van de aanpak en acties over de periode oktober 2020-maart 2021.

Inhoudsopgave

Samenvatting	1
Aanleiding	5
Inhoud van de startnotitie	5
Totstandkoming van deze startnotitie	5
Indicatoren.....	6
Doelstelling, uitgangspunten en aandachtspunten.....	10
Algemene uitgangspunten versterkingsprogramma	10
Conclusies en aandachtspunten per thema	11
Vervolgaanpak.....	13
Thema Wonen en openbare ruimte.....	15
Inleiding	15
Kerngegevens.....	16
Deelconclusies op het thema wonen en openbare ruimte.....	18
Thema Bewoners	19
Inleiding	19
Kerngegevens.....	19
Deelconclusies op het thema bewoners	20
Thema Werk en inkomen	21
Inleiding	21
Kerngegevens.....	21
Deelconclusies op het thema werk en inkomen	22
Thema Veiligheid.....	24
Inleiding	24
Kerngegevens.....	24
Thema Cultuur en Sport.....	27
Inleiding	27
Kerngegevens.....	27
Deelconclusies op de thema's cultuur en sport	27
School en jeugdhulp	29
Inleiding	29
Kerngegevens.....	29
Deelconclusies op de thema's school en jeugdhulp	31

Gebiedsgericht werken	32
Bijlage 1: Inventarisatie planning/ontwikkelingen.....	33
Bijlage 2. Inventarisatie projecten en activiteiten	35

Aanleiding

Op 18 mei 2020 heeft de gemeenteraad unaniem de motie “Versterkingsprogramma Prinsenhof” (484) aangenomen. Directe aanleiding voor de motie vormde de onrust in de wijk die ontstond na het uitbreken van de coronacrisis en de maatregelen die daarop volgden. De raad constateert dat er al een groot aantal jaren wordt geïnvesteerd in de Prinsenhof en dat investeringen in de wijk tot verbeteringen hebben geleid, maar dat tegelijkertijd duidelijk is dat er nog winst te behalen valt op diverse domeinen. Uit de Vitaliteitskaart blijkt dat de wijk op de gebieden *gezondheid, zorg en ondersteuning, werk, overlast* en *sociale woonomgeving* ongunstig scoort en op de onderdelen *armoede* en *veilig voelen* zeer ongunstig. De raad verzoekt het college een startnotitie op te stellen met daarin een inventarisatie van de huidige activiteiten in de wijk aan de hand van 6 thema’s. Als onderdeel daarvan moeten de contouren geschetst worden van een programmastructuur en bijbehorend budget, waardoor geïntegreerd en langjarig aan de verbetering van de wijk (en eventueel aanpalende wijken) wordt gewerkt.

Inhoud van de startnotitie

In deze startnotitie wordt een beeld geschetst van de wijken Prinsenhof en De Heuvel/Amstelwijk en is een inventarisatie gemaakt van de huidige activiteiten en projecten. Deze wijken liggen naast elkaar en kennen een vergelijkbaar profiel. Dit gebied wordt benoemd als Leidschendam-Noord. De wijken zijn in kaart gebracht aan de hand van 6 thema’s: (1) school en jeugdhulp, (2) werk en inkomen, (3) wonen en openbare ruimte, (4) cultuur en sport, (5) bewoners en (6) veiligheid. Dit betekent dat de thema’s jeugdhulp, inkomen en sport aanvullend zijn toegevoegd aan de notitie om een zo integraal mogelijk beeld te schetsen. Waar mogelijk zijn verschillen tussen de onderlinge buurten aangegeven.

Het geschetste beeld is vooral vormgegeven op basis van cijfers en data, aangevuld met kwalitatieve informatie. De inventarisatie van de activiteiten en projecten heeft betrekking op die zaken die specifiek voor de betreffende wijken zijn opgezet. Gemeentebrede of generieke activiteiten van de gemeente en/of ketenpartners zijn niet apart opgenomen. Op basis van deze informatie worden een aantal conclusies getrokken en aandachtspunten benoemd die richting moeten geven aan de invulling van het programma tot verbetering van de wijken.

Daarna wordt kort stilgestaan bij het wijk- of gebiedsgericht werken en tot slot worden de contouren van een programmastructuur geschetst. De contouren richten zich op de eerste fase van het versterkingsprogramma.

Totstandkoming van deze startnotitie

Om op korte termijn een eerste beeld te schetsen is gekozen om input binnen de gemeentelijke organisatie op te halen en gebruik te maken van kwantitatieve data, verzameld vanuit diverse bronnen. De volgende stap is input op te halen bij externe ketenpartners en inwoners en het geschetste beeld, de aandachtspunten en conclusies bij hen te toetsen. Om een goed beeld te vormen is er kwantitatieve data verzameld vanuit de Wijkatlas, Vitaliteitskaart, Waar staat je gemeente, het CBS, etc. Deze informatie is aangevuld met informatie uit gesprekken met medewerkers van de gemeente.

Indicatoren

Figuur 1. *Indicatoren*.

		De Heuvel Amstelvijk	De Heuvel Zuid	De Heuvel Noord	Amstelvijk	Prinsenhof	Prinsenhof Hoog	Prinsenhof Laag	Gemeente LV
Bewoners	Totaal aantal inwoners (2020)	3.135	1.130	1.479	526	5.660	4.606	1.054	76.536
	Leeftijdsopbouw (2020)								
	0-23 jaar	23%	18%	28%	19%	27%	29%	18%	25%
	24-54 jaar	43%	47%	42%	39%	38%	40%	30%	39%
	55 jaar en ouder	34%	35%	29%	42%	36%	32%	53%	37%
	Huishouden met kind	14%	12%	15%	13%	19%	18%	24%	23%
	Huishouden zonder kind	19%	22%	16%	21%	21%	18%	36%	26%
	Eenoudergezin	13%	9%	18%	7%	15%	17%	4%	8%
	Alleenstaand (2020)	54%	56%	50%	68%	44%	45%	36%	42%
	Inwoners met etniciteit (niet-westers % totaal) (2020)	47%	36%	60%	32%	47%	54%	15%	26%
Aantal huishoudens met 4-6 voorzieningen in het sociaal domein (2019) ¹	90	x	x	x	180	x	x	1.020	
Werk en inkomen	Gemiddeld besteedbaar huishoudinkomen (2017)	30.500	35.300	26.300	31.100	32.400	29.400	47.100	46.000
	Bijstandsuitkering (totaal, huishoudens) (2020)	189	13	160	16	397	391	6	2.021
	% bijstandsuitkering langer dan een jaar (2020)	10%	2%	19%	4%	12%	15%	1%	5%
	% met een AO-uitkering (2020)	7%	4%	8%	11%	8%	9%	8%	5%
	% met een Wajong uitkering (2018) ²	30	20 (3%)		10 (8.4%)	x	30 (3.9 %)	x	2.9%
	% huishoudens met een inkomen tot 110% van een sociaal minimum (2017)	17%	4%	30%	10%	18%	21%	3%	10%
	% kinderen tot 18 jaar in een huishouden met een inkomen tot een sociaal minimum (2017)	30%	4%	42%	x	23%	27%	0%	9%
	Niet werkend, werkzoekend, 15 – 64-jarigen (2018) ²	x	x	x	40 (11%)	x	510 (18.3 %)	20 (3.5%)	7.6%

¹ Gemeentelijke monitor sociaal domein.

² Kennisplatform integratie en samenleving, cijfers UWV/BRP.

		De Heuvel Amstelwijk	De Heuvel zuid	De Heuvel Noord	Amstelwijk	Prinsenhof	Prinsenhof Hoog	Prinsenhof Laag	Gemeente LV
Veiligheid	Incidenten veiligheid (totaal) (2019)	67	21	34	12	80	74	6	1.379
	Incidenten betreffende sociale problemen per 100 woningen (2019)	5.4	2.9	7.0	7.1	5.9	6.9	1.5	3.3
	Score sociale cohesie (2019)	5.2	5.1	5.1	5.6	5.4	5.2	6.4	6.1
Wonen	Corporaties	46%	0%	79%	64%	49%	58%	10%	25%
	Particuliere huur Koopwoningen (2019)	6% 48%	11% 89%	3% 18%	1% 35%	10% 41%	9% 34%	18% 72%	12% 63%
	Verhuisd na korte woonduur (2019)	26%	28%	28%	17%	20%	22%	14%	20%
School en jeugdhulp	Aantal kinderen tot 18 jaar met jeugdhulp, jeugdzorg of jeugdbescherming (2019) ³	155	x	x	x	450	x	x	4.610
	Hoogst behaalde opleidingsniveau (2017)								
	basisonderwijs - mbo1	41%	x	x	32%	34%	37%	17%	25%
	mbo 2 - vwo bovenbouw hbo, wo, doctoraat ⁴	40% 18%			50% 17%	46% 20%	44% 19%	53% 31%	37% 38%
	Voortijdig schoolverlaters (2017)	x	x	x	x	x	x	x	2%

Toelichting: Voor het opstellen van deze startnotitie is gekeken naar indicatoren die gemeentelijke afwegingen in het sociaal domein kunnen helpen. In de tabel staan de indicatoren per thema. Tenzij anders aangegeven zijn de cijfers overgenomen uit de Wijkatlas. Indien mogelijk zijn de indicatoren zowel op buurtniveau, wijkniveau als gemeentelijk niveau (gemiddelde) aangegeven. Een (x) betekent dat de data niet beschikbaar is op dat niveau.

³ CBS, 2019.

⁴ Berekend over inwoners van 15-74 jaar.

niveau basisonderwijs, vmbo-b/k, vmbo-g/t, avo onderbouw, mbo1

niveau mbo 2, 3 of 4 en havo, vwo bovenbouw

niveau hbo, wo, postacademisch en doctoraat. NB Hbo en wo propedeuse vallen onder middelbaar niveau

Hoe werken de vitaliteitskaarten?

De vitaliteitskaarten geven de vitaliteit van een wijk of buurt weer ten opzichte van het gemiddelde van de gemeente. Een grijze kleur (score tussen 85-115) staat gelijk aan het gemiddelde in de gemeente. Een groene kleur (score boven 115) betekent een hogere vitaliteit dan gemiddeld, een oranje kleur (score tussen 55-84) een lagere vitaliteit, en een rode kleur (score onder 55) een veel lagere vitaliteit dan gemiddeld.

Het hart van de kaart laat de vitaliteit van de hele wijk of buurt zien. Dit is samengesteld op basis van de vitaliteit op vijf deelgebieden, die in de binnenste ring om het hart heen te zien zijn (voorzieningen, wonen, veilig, meedoen, gezond). Deze scores zijn weer gebaseerd op scores die in de buitenste ring zijn te zien. Hieronder liggen per onderwerp verschillende indicatoren.

Hoe staat het met de vitaliteit in de Prinsenhof en de Heuvel/Amstelwijk?

De Heuvel Noord is de buurt met verreweg de laagste vitaliteitsscore van alle buurten in de gemeente (67). In de vitaliteitskaart is te zien dat de voorzieningen prima zijn, maar dat Veilig en Gezond laag in oranje staan, en Wonen en Meedoen zelfs in rood. Met name de scores op armoede, overlast, veilig voelen, werk, sociale woonomgeving en zorg/ondersteuning zijn zeer laag.

De op één na laagst scorende buurt is (met 79) Prinsenhof Hoog. Ook hier weer ligt het niet aan de voorzieningen (deze zit zelfs in het groen). Meedoen, Veilig en Wonen staan in oranje, Gezond staat in rood. Met name de scores op armoede, veilig voelen, zorg/ondersteuning en gezondheid zijn zeer laag.

De Amstelwijk (80) scoort op de totale vitaliteit bijna even laag als de Prinsenhof Hoog. Dit heeft voornamelijk te maken met de lage score op veiligheid. Ten slotte zien we dat de Heuvel Zuid en Prinsenhof Laagbouw als zeer gemiddeld vitaal kunnen worden beschouwd: de totale vitaliteitsscores voor deze buurten wijken nauwelijks af van het gemiddelde in de gemeente.

Andere omliggende wijken, De Zijde (108) en Het Lien (106) scoren prima op de Vitaliteitskaarten en worden buiten beschouwing gelaten in deze inventarisatie.

Doelstelling, uitgangspunten en aandachtspunten

De inventarisatie en informatie zoals opgehaald voor deze startnotitie leiden in deze fase tot de hoofddoelstelling, uitgangspunten en aandachtspunten voor het versterkingsprogramma Leidschendam-Noord.

Het hoofddoel van het versterkingsprogramma is: het versterken van de sociaaleconomische positie van de inwoners in Leidschendam-Noord. Dit vereist een langdurige en integrale samenwerking tussen inwoners, maatschappelijke partners, corporaties, politie en justitie, zorgpartijen en de gemeente. Om dit doel te bereiken wordt ingezet op school, werk, een stabiele financiële situatie en de (fysieke) leefomgeving. De focus ligt daarbij op de inwoners uit De Heuvel Noord en Prinsenhof hoogbouw.

Algemene uitgangspunten versterkingsprogramma

Het college stelt de volgende uitgangspunten voor het programma:

1. *Focus op Prinsenhof hoogbouw en De Heuvel Noord*
2. *Inzet op regie en coördinatie van partijen, activiteiten en ketensamenwerking*
3. *Een integrale aanpak van de problematiek*
4. *Bij bestaand en nieuw beleid is er aandacht voor een gebiedsgerichte aanpak*

Toelichting op de uitgangspunten

In de Prinsenhof en De Heuvel/Amstelvijk wordt door de gemeente en ketenpartners geïnvesteerd in het verbeteren van de sociale en fysieke leefomgeving. De ketenpartners maken zich hard voor de wijk en bieden er diverse activiteiten aan. Meer regie en coördinatie is echter belangrijk om de samenhang en effectiviteit te verbeteren. Opvallend is dat er grote verschillen waarneembaar zijn tussen onderlinge buurten. Dit blijkt onder andere uit de Vitaliteitskaarten (zie figuur 2). Uit de cijfers blijkt dat de buurten Prinsenhof hoogbouw en De Heuvel Noord primair de aandacht verdienen. De Heuvel Zuid en Prinsenhof laagbouw scoren beter. De kracht uit deze wijken kan meer worden benut. De Amstelvijk scoort met name slecht op veiligheid, daar is inmiddels actie op ondernomen door extra cameratoezicht. Bijzondere aandacht en inzet moet uitgaan naar De Heuvel Noord. Voor deze buurt verslechteren de scores op de vitaliteitkaart sinds 2015.

Hoewel de twee buurten opvallen doordat de scores op diverse aspecten lager zijn, wordt er geen of weinig specifiek sociaal beleid ontwikkeld. In het beleid van de gemeente wordt op diverse terreinen wel gewerkt met aandacht voor de wijk/buurt, maar is de inzet op zichzelf niet wijkgericht. Gebiedsgericht werken is nog onvoldoende van de grond gekomen. Dit kan helpen om een beter beeld van de wijken/buurten te krijgen en hiermee een gerichte aanpak te ontwikkelen.

Alleen door een integrale aanpak op het gebied van wonen, werken, school, cultuur, zorg en veiligheid kunnen de buurten in Leidschendam-Noord verbeterd worden. Dit

vraagt om een langdurige, gezamenlijke inzet van gemeente, bewoners, corporaties, politie en justitie, maatschappelijke partners en zorgpartijen.

Conclusies en aandachtspunten per thema

Werk en Inkomen: In Prinsenhof hoogbouw en De Heuvel Noord is er meer werkloosheid, is er sprake van een grote bijstandsafhankelijkheid, zijn er relatief veel huishoudens met lage inkomens en is er veel sprake van schuldenproblematiek. De inzet op mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt is nu beperkt. Dit alles betekent dat veel inwoners een slechte financiële uitgangspositie hebben en daarmee minder toekomstperspectief voor henzelf en eventuele kinderen hebben. Het zorgen voor een financieel stabiele situatie (bij voorkeur door inkomsten uit werk in geval van werkloosheid) is essentieel en kan bijdragen aan het oplossen van problemen op diverse andere terreinen. Op dit domein is er vanuit de gemeente geen specifieke aanpak of beleid ontwikkeld voor deze buurten.

Aandachtspunten:

- Meer inwoners in de buurten De Heuvel Noord en Prinsenhof hoogbouw worden financieel zelfredzaam
- Terugdringen van de (langdurige) afhankelijkheid van een bijstandsuitkering in de buurten De Heuvel Noord en Prinsenhof hoogbouw

Wonen en openbare ruimte: Prinsenhof en De Heuvel zijn unieke wederopbouwgebieden van nationaal belang. In de wijken is veel geïnvesteerd om de sociale en fysieke leefomgeving te verbeteren. Toch blijven er grote verschillen bestaan tussen de onderlinge buurten. In Prinsenhof hoogbouw en in de Heuvel Noord is op het gebied van leefbaarheid (zwerf)afval en ongedierte een hardnekkig probleem dat specifiek aandacht nodig heeft. Belangrijk is om hierbij ook te kijken naar de onderliggende oorzaken van het gedrag. In De Heuvel Noord loopt de inrichting en de uitstraling van de openbare ruimte achter op die van andere buurten. In De Heuvel kan een nieuwe impuls worden gegeven aan het uitvoeringsplan De Heuvel.

Aandachtspunten:

- Het beheersbaar maken van de afval- en ongedierte problematiek in de buurten De Heuvel Noord en Prinsenhof hoogbouw
- De openbare ruimte in De Heuvel Noord verbeteren

Bewoners: Met de meeste bewoners in de wijken gaat het goed. Wel zien we factoren die bijdragen aan een grotere sociaaleconomische kwetsbaarheid in met name Prinsenhof hoogbouw en in De Heuvel Noord. Er wonen veel eenoudergezinnen en er zijn dus ook veel kinderen die opgroeien in eenoudergezinnen. Diezelfde buurten springen in het oog door het etnisch heterogeen profiel. Dit bemoeilijkt sociale cohesie. Relatief gezien maken bewoners uit de wijken bovendien de grootste aanspraak op huishoudelijke ondersteuning en begeleiding. Bij het ontwikkelen van een aanpak dient daarom rekening te worden gehouden met de grote verschillen in de bevolkingssamenstelling per buurt en de vertegenwoordiging van de bevolkingsgroepen die er wonen. Ook kan worden heroverwogen om in de buurten beleidsmatig meer focus aan te brengen door doelgroepenbeleid te hanteren.

Aandachtspunten:

- Sociale cohesie en betrokkenheid van inwoners bij hun buurt en burens bevorderen
- Verbeteren van de uitgangspositie van alleenstaande ouders en hun kinderen

Veiligheid: Op het gebied van veiligheid wordt voornamelijk gemeente breed beleid ontwikkeld. Op basis van actuele analyses wordt per veiligheidsthema bepaald welke aandachtswijken worden meegenomen in een aanpak. Het netwerk rondom de aanpak van overlast en veiligheid in Leidschendam-Voorburg staat stevig. In de Lokale Kamer komen diverse ketenpartners samen om een integrale aanpak vorm te geven rondom individuen of groepen die overlast veroorzaken of criminaliteit plegen. Wel kan er meer worden ingezet op preventie van overlast en criminaliteit, als aanvulling op de bijdrage van buurtpreventieteams en buurtvaders aan (sociale) veiligheid. In de gemeente zijn vijf overlast gevende groepen in beeld. Vier overlast gevende groepen manifesteren zich met name in de Prinsenhof en De Heuvel/Amstelwijk. In De Heuvel Noord, Amstelwijk en Prinsenhof hoog speelt tot slot veel sociale problematiek.

Aandachtspunten:

- Meer inzet op preventie van overlast en criminaliteit
- Terugdringen van het aantal overlastgevende groepen

School en Jeugdhulp: Cijfers wat betreft schoolverzuim ontbreken op wijk/buurniveau, maar door professionals wordt aangegeven dat het verzuim van jeugdigen in de wijken hoog is. Leerlingen gaan in de praktijk vaak buiten de wijk naar school. Een wijkgerichte aanpak heeft hier dus in beperkte mate invloed op. Van belang is om de scholen te betrekken waar de meeste leerlingen naartoe gaan, om zo de kinderen uit de wijken te bereiken. Verder is er een duidelijk beeld van een groter beroep op jeugdhulp- en zorg in de Prinsenhof dan gemiddeld in de gemeente. In De Heuvel/Amstelwijk wordt juist een minder groot beroep gedaan op jeugdhulp dan mag worden verwacht. Er is sprake van opvoedproblematiek in beide buurten/wijken en een taalachterstand onder zowel ouders als kinderen. Voor een gedegen analyse van de problematiek op het gebied van school en jeugdhulp is een verdiepingsslag nodig, waarbij ketenpartners, zoals scholen en interculturele organisatie IBCE, worden betrokken.

Aandachtspunten:

- Het (verder) versterken van de samenwerking tussen onderwijs en zorg
- Meer inzicht krijgen in de ondersteuningsbehoefte in de wijken op het gebied van school en jeugdhulp
- Verbeteren van het bereik en juiste inzet van jeugdhulp voor kinderen in de Heuvel Noord.

Sport en cultuur: Sport en Welzijn en Woej zijn de voornaamste partijen die activiteiten voor de inwoners in Leidschendam-Noord organiseren. Op het gebied van cultuur wordt er weinig georganiseerd specifiek voor Leidschendam-Noord. Inwoners zijn vooral aangewezen op gemeente brede of regionale voorzieningen. In de

Prinsenhof lijkt met een divers sport/bewegen aanbod meer op wijkniveau geïnvesteerd te worden dan in De Heuvel/Amstelvijk. Van belang is in hoeverre inwoners in deze wijken geactiveerd worden om te sporten of gebruik te maken van culturele voorzieningen. Uit de beschikbare gegevens blijkt dat inwoners uit deze wijken aangeven gemiddeld iets minder te bewegen en minder gebruik te maken van culturele voorzieningen.

Aandachtspunt:

- Verbreden van het bereik en aanbod van sport- en culturele voorzieningen.

Vervolgaanpak

In de eerste fase van het Versterkingsprogramma Leidschendam-Noord wordt een programmateam 'Versterking Leidschendam-Noord' samengesteld onder leiding van een programmamanager. Het team krijgt een driedelige opdracht:

- Invulling geven aan de coördinerende en verbindende rol in de wijken naar partijen, maatschappelijke partners, inwoners maar ook coördinatie en samenhang aanbrengen in (bestaande) acties en activiteiten. Waar nodig/mogelijk al problemen/kansen oppakken en acteren.
- De beelden en conclusies uit de startnotitie toetsen en aanvullen bij externe partners, raad en inwoners. Dit vormt de input voor het uiteindelijke programmaplan.
- Het opstellen, organiseren en inrichten van het langjarige Versterkingsprogramma Leidschendam-Noord, inclusief benodigd budget.

Resultaat

Het beoogde resultaat van het versterkingsprogramma moet met college, raad, partners en inwoners geformuleerd worden. Een goede graadmeter voor het behalen van de resultaten is het verbeteren van de scores op de Vitaliteitskaarten. Het resultaat van deze eerste fase is een integraal versterkingsprogramma Leidschendam-Noord.

Planning

Eind maart 2021 levert het college het Versterkingsprogramma op en zal verslag worden gedaan van de aanpak en acties over de periode oktober 2020-maart 2021.

Fase	Actie	Toelichting
4 ^e kwartaal 2020	De eerste stap is het ophalen en toetsen bij raad, partners en inwoners van wat in deze startnotitie wordt geschetst.	De volgende vragen worden voorgelegd: Is het beeld herkenbaar? Welke beelden zijn er van Leidschendam-Noord? Welke informatie in de startnotitie versterkt de heersende beelden? Wat moet er anders om de doelgroepen te bereiken? Wat maakt dat de huidige inspanningen in Leidschendam-Noord nu onvoldoende zijn? Welke drempels ervaren verschillende groepen inwoners om van aanbod gebruik te maken? Wat betekent dit voor het te ontwikkelen aanbod?

Oktober 2020- Maart 2021	Opstellen, organiseren en inrichten van het Versterkingsprogramma Leidschendam-Noord.	Vragen die hierbij beantwoord moeten worden: <ul style="list-style-type: none"> • Wat is belangrijk voor (inwoners van) Leidschendam-Noord? • Wanneer is het doel bereikt? • Wie pakt welke rol? • Wat kan de financiële bijdrage zijn? • Hoe lang duurt het programma en wordt er geïnvesteerd?
	Coördinerende en verbindende rol in de wijken naar partijen, maatschappelijke partners, inwoners maar ook coördinatie en samenhang aanbrengen in acties en activiteiten. Waar nodig/mogelijk al problemen/kansen oppakken en acteren.	Het programmateam pakt de regierol, coördinatie en quick wins alvast op. Op korte termijn worden lopende beleidsontwikkelingen gekoppeld aan inzichten vanuit gebiedsgericht werken, bijvoorbeeld als onderdeel ter bespreking op de subsidietafels of bij de ontwikkeling van nieuw beleid.
	Beeld en conclusies uit de startnotitie toetsen en aanvullen bij externe partners en inwoners.	Externe partners en inwoners worden betrokken bij het toetsen van het programma.
Maart 2021	Aanbieden versterkingsprogramma	In het versterkingsprogramma worden de contouren van de aanpak nader uitgewerkt.

Randvoorwaarden in deze fase

- Bestuurlijk draagvlak en (extra) bestuurlijke inzet en zichtbaarheid in de wijken/buurtten
- Doorzettingsmacht voor het programmateam binnen de gemeente (met name om knelpunten op te lossen en kansen te pakken). Als onderdeel van het Versterkingsprogramma wordt de escalatieroute in de gemeentelijke organisatie nader uitgewerkt en wordt de mandatering formeel vastgelegd.
- Budget ad € 225.000 voor invulling team met daarin ook specifiek aandacht voor communicatie en multicultureel vakmanschap en “vrijspelen” interne capaciteit (programma manager en programma ondersteuning kan binnen reguliere formatie)
- Budget ad € 50.000 voor (verdiepend) onderzoek en advies
- Budget ad € 75.000 voor acties en activiteiten voor korte termijn/quick wins

Totaal: € 350.000 voor deze fase. Budget ad € 50.000 voor 2020 kan uit bestaand budget voor wijken en buurtten en € 300.000 voor 2021 wordt meegenomen in de Nota van Wijzigingen.

Thema Wonen en openbare ruimte

Inleiding

De bouw van woningen in Prinsenhof en in de Heuvel/Amstelvijk is verbonden met de Tweede Wereldoorlog. Van 1945-1965 vond de wederopbouwperiode plaats. Er was in die periode een groot tekort aan woningen. Daarom werd er vanuit sociologisch oogpunt gebouwd: men ging in de wijkbenadering uit van een maximale grootte van de wijk en het gezin kwam centraal te staan als hoeksteen van de samenleving.

Begin jaren vijftig worden er in het verlengde hiervan twee superhoven ontwikkeld: De Heuvel en Prinsenhof. De opzet van een dubbele rechthoek van woningen rond een groene ruimte, is zeldzaam in Nederland. Daarom maken beide wijken onderdeel uit van 30 wederopbouwgebieden van nationaal belang. De twee hoven worden van elkaar gescheiden door de Amstelvijk, een buurt die pas later is aangelegd. De wijken maken onderdeel uit van een beschermd stedenbouwkundig gebied. Dat houdt in dat de stedenbouwkundige structuur in stand gehouden moet blijven, evenals de uitstraling van het gebied.

In Prinsenhof staan in totaal 2675 woningen. De wijk bestaat uit de buurten Prinsenhof laagbouw en Prinsenhof hoogbouw. De Heuvel/Amstelvijk telt 1774 woningen en de wijk bestaat uit de buurten De Heuvel Zuid, De Heuvel Noord en de Amstelvijk. De meeste van deze woningen zijn in de jaren '60 gebouwd. Beide wijken bestaan nagenoeg geheel uit etagewoningen⁵.

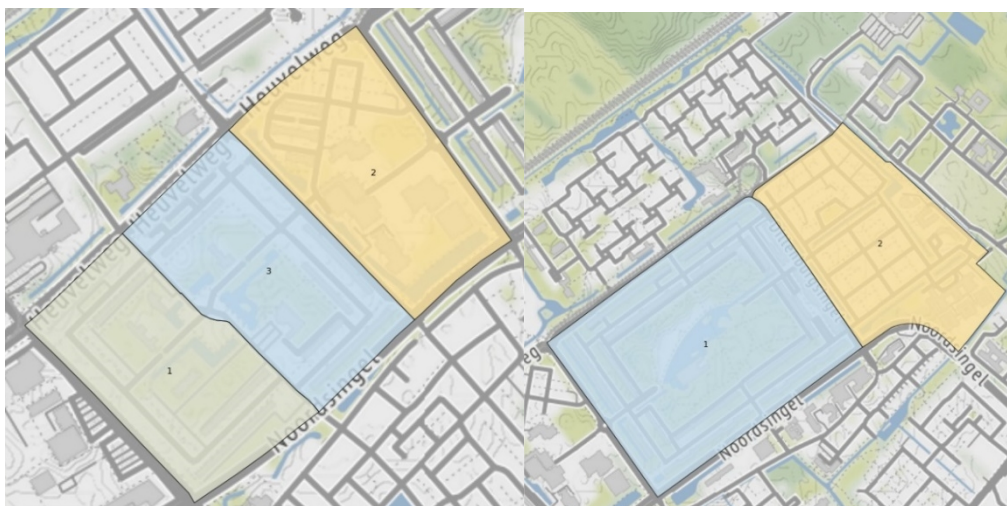
⁵ De Heuvel/Amstelvijk voor 96%; Prinsenhof 88%

De Heuvel/Amstelwijk

1: buurt De Heuvel Zuid, 2: buurt Amstelwijk,
3: buurt De Heuvel Noord

De Prinsenhof

1: buurt Prinsenhof Hoog, 2: buurt
Prinsenhof Laag

Kerngegevens

De Heuvel/Amstelwijk

In het kader van het programma Stedelijke Vernieuwing 2010-2014 is in 2013 de buurtvisie 'De Groene Heuvel 2013-2040' vastgesteld en in 2014 het 'Uitvoeringsprogramma De Heuvel'. Het programma zet in op het verbeteren van de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van de openbare ruimte en de bebouwing, rekening houdend met de grote cultuurhistorische waarde van het gebied. Als onderdeel van dit programma is de bestrating van het President Kennedyplein en de brug ernaartoe vernieuwd en is de waterdoorstroming verbeterd door de aanleg van een tweede duiker. Verder is er een lange termijn groenplan vastgesteld met als doel het groenbeheer te verbeteren. Daadwerkelijke aanpassingen in het groenbeheer gaan echter langzaam: pas als een boom dood gaat, wordt deze gekapt en wordt elders een ander soort boom geplant.

De wijk heeft een mooie entree met het winkelpleintje aan de Burgemeester Sweenslaan. Ook ligt er een centraal gelegen plein met waterpartij. Inwoners hebben The Mall of the Netherlands om de hoek. Hoewel De Heuvel/Amstelwijk een uniek gebied is met veel water en groen, maakt de openbare ruimte een wat troosteloze indruk. In de bewonersenquête geven inwoners aan dat er voldoende groen is, maar dat het groen niet erg uitnodigt om er gebruik van te maken.

In de wijk staat een prachtige koptische kerk met gebrandschilderde ramen (rijksmonument) en de kruisheuvelkerk. Die laatste is druk in gebruik en verhuurt zalen. De Koptische kerk stond lang leeg, maar er is nu weer regelmatig een dienst. Beide gebouwen/voorzieningen trekken mensen uit de hele gemeente en zijn niet specifiek voor inwoners uit de wijk. Hetzelfde geldt voor het gebouw van de Bridgeclub waar bridgers uit de hele gemeente gebruik van maken.

Informatie per buurt: de Heuvel zuid, de Heuvel noord en de Amstelwijk

In de *Heuvel Zuid* staan vooral koopwoningen. Van de woningen in deze buurt is 89% eigendom van de bewoners. Er is een winkelcentrum en een wijkvereniging (Heuvelhonk) waar verschillende activiteiten georganiseerd worden. Ook wordt Het Huis voor verstandelijk en meervoudig lichamelijk gehandicapten gebouwd, is er de basisschool De Margriet en kinderopvang. Er staat een leeg oud schoolgebouw dat mogelijk gesloopt wordt en er is een jongeren centrum aan de Dobbelaan waar Sport en Welzijn activiteiten organiseert. In het jongeren centrum zit een boksschool.

De *Heuvel Noord* bestaat uit etagewoningen. In deze buurt is slechts 18% van de woningen eigendom van de bewoners.⁶ De overige woningen in deze buurt zijn eigendom van woningcorporaties (WoonInvest en Vidomes) of van particuliere verhuurders. Er is een nieuw speelterreintje waarvan de indruk is dat het niet of nauwelijks wordt gebruikt. In de buurt zijn er flinke straatverzakkingen, maar die worden niet of nauwelijks door inwoners gemeld. Er wordt regelmatig grofvuil naast de afvalcontainers geplaatst.

De *Amstelwijk* is een buurt met eengezinswoningen en een flat waar vooral veel starters wonen. Rondom het Fluitpolderplein staan de leegstaande oude bibliotheek, het MBO Rijnland waarvan een deel in gebruik is door de bibliotheek, een VMBO, zwembad de Fluit, een Jeu de boulesvereniging en sporthallen. Het Veurs lyceum (voortgezet onderwijs) en 's Gravendreefcollege liggen vlakbij.

Prinsenhof: hoogbouw en laagbouw

Prinsenhof hoogbouw bestaat uit etagewoningen waarvan 34% eigendom is van bewoners. In de periode 2003-2011 liep er een samenwerkingsverband tussen corporaties en de gemeente om de buurt te revitaliseren. Het hele binnengebied is opgeknapt tot een aantrekkelijke omgeving met allerlei speel- en wandelplekken. De verschillende scholen die er waren zijn samengevoegd in het multifunctionele gebouw de Waterlelie waar ook kinderopvang en het Spel en Opvoedpunt gehuisvest is. De buurt heeft verder een winkelcentrum, wijk- en dienstencentrum de Plint, ontmoetingscentrum de Loopplank, een Koreaanse kerk en het Kraijcek-speelveld. De wijk is in sociaal en fysiek opzicht verbeterd. Na afloop is de samenwerking van de betrokken partijen gecontinueerd met behulp van een beheerconvenant.

Van 2020-2024 loopt het project *Samen Beter* waarin diverse ketenpartners zich inzetten voor een verdere verbetering van de sociale en fysieke leefomgeving. De uitrol van dit project is vastgelegd in de prestatieafspraken tussen gemeente en woningcorporaties.

In de buitenruimte is (zwerf)afval en ongedierte een urgent probleem. Bewoners voeren dieren vanaf de balkons. Met name meeuwen veroorzaken veel overlast maar zijn moeilijk te bestrijden vanwege hun beschermde status. Vuilnis wordt veelvuldig naast de containers geplaatst. De gemeente heeft met Avalex en de woningcorporaties afspraken gemaakt over het ophalen van grofvuil. Stadsbeheer en Avalex zijn

---

⁶ Prinsenhof: 41% eigen woning, 49% corporatie, 10 % particulier. De Heuvel/Amstelwijk 48% eigen woning, 46% corporatie, 6% particulier. In Prinsenhof Hoog is 34% eigendom van de bewoners.

veelvuldig in het gebied aanwezig om het schoon te houden. Ook loopt de werkgroep Hoogbouw waarin tussen stadsbeheer en woningcorporaties onder andere wordt overlegd over de aanpak rondom afval in de wijk.

In *Prinsenhof laagbouw* staan met name eengezinskoopwoningen. Van de woningen is 72% eigendom van de bewoners.

Deelconclusies op het thema wonen en openbare ruimte

- In beide wijken is afgelopen jaren geïnvesteerd in ruimtelijke ontwikkeling. In De Heuvel/Amstelveen is middels het "uitvoeringsprogramma De Heuvel" geïnvesteerd in het verbeteren van de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van de openbare ruimte en de bebouwing. De middelen die beschikbaar werden gesteld voor de uitvoering van het programma zijn inmiddels uitgeput. Ondanks de investeringen lijkt de openbare ruimte in de Heuvel Noord wat betreft uitstraling achter te blijven bij andere wijken en buurten. De meldingsbereidheid van inwoners in De Heuvel ten aanzien van hun omgeving blijkt ook lager te zijn. Het revitaliseringsprogramma in de Prinsenhof heeft in elk geval voor de buurt Prinsenhof Hoog gezorgd voor een verbetering van de woningen en de openbare ruimte.
- (Zwerf)afval in Prinsenhof hoogbouw en in de Heuvel Noord is een urgent probleem. Een dilemma met het oog op het afvalbeleid is dat de gemeente een beleidsmatige keuze heeft gemaakt om alleen in het Nederlands en in het Engels te communiceren, terwijl er een behoefte ligt bij stadsbeheer om inwoners in andere talen of met behulp van pictogrammen te informeren.

Thema Bewoners

Inleiding

De gemeente vindt het belangrijk dat alle inwoners meetellen en meedoen in Leidschendam-Voorburg. Inwoners moeten gezond en veilig opgroeien, zich maximaal kunnen ontwikkelen en benodigde ondersteuning op tijd ontvangen. Dat het met verreweg de meeste bewoners goed gaat, is in Leidschendam-Noord natuurlijk niet anders. Wel zijn er in deze wijken factoren die kunnen bijdragen aan een grotere sociaaleconomische kwetsbaarheid. Dit maakt het van belang om in te zoomen op dit gebied en te achterhalen welke ondersteuning inwoners nodig hebben om regie te houden over hun eigen leven en zelfstandig te functioneren.

In de Prinsenhof wonen 5.660 inwoners en in de Heuvel/Amstelwijk wonen 3.135 inwoners. In totaal woont 11,5% van alle inwoners van Leidschendam-Voorburg in deze twee wijken. De wijken worden gekenmerkt door culturele diversiteit, de aanwezigheid van veel sociale huurwoningen, een populatie die voor een belangrijk deel bestaat uit eenoudergezinnen en inwoners die veel moeite hebben met rondkomen. De cijfers laten zien dat dit met name geldt voor de buurten Prinsenhof hoogbouw en De Heuvel Noord.

Kerngegevens

In Prinsenhof hoog (54%) en in De Heuvel Noord (60%) wonen veel inwoners met een niet-westerse etniciteit. Binnen die groep met een niet-westerse achtergrond is er veel diversiteit. Er wonen onder andere veel inwoners met een Marokkaanse, Turkse, Surinaamse of Antilliaanse achtergrond. De scores voor de sociale cohesie in Prinsenhof hoog (5.2) en de Heuvel (5.1), liggen beneden het gemeentelijk gemiddelde (6.1). De sociale cohesie in de Prinsenhof laag (6.4) is juist hoger dan het gemeentelijk gemiddelde. In deze buurt heeft 15% van de inwoners een niet-westerse achtergrond.

Ook met betrekking tot zorg en ondersteuning vallen er een aantal zaken op in deze twee wijken. Allereerst maken in De Heuvel/Amstelwijk ca. 90 huishoudens gebruik van vier tot zes voorzieningen in het sociaal domein (Wmo, participatiewet en jeugdhulp). In de Prinsenhof gaat het om ca. 180 huishouders. Deze cijfers geven geen inzicht in de zwaarte van problematiek, maar wel in de stapeling van voorzieningen. Verder doen inwoners relatief gezien het grootste beroep op huishoudelijke ondersteuning en begeleiding vanuit de wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). In de Prinsenhof maken inwoners relatief en absoluut gezien het meeste gebruik van woon-, vervoer- en rolstoelvoorzieningen (wvr). In de Heuvel/Amstelwijk wordt de sterkste stijging (38%) van het beroep op deze voorzieningen geconstateerd (2019). Volgens gegevens van de Lokale Kamer wonen er tot slot meer inwoners met ggz-problematiek in Prinsenhof hoogbouw.

Met het oog op de huishoudsamenstelling blijkt dat in De Heuvel Noord (18%) en Prinsenhof hoog (17%) veel eenoudergezinnen wonen. Deze cijfers liggen ver boven het gemiddelde van de gemeente (8%). Er groeien daarom ook veel kinderen op in eenoudergezinnen. In de Heuvel Noord gaat het om 39% (122 kinderen) en in de Prinsenhof Hoog om 35% (359 kinderen) t.o.v. 19% gemiddeld in de gemeente.

In de Amstel/Heuvelwijk (54%) en Prinsenhof (44%) wonen ook meer alleenstaanden dan gemiddeld in de gemeente (40%). Op buurtniveau valt met name de Amstelwijk op waar 68% van de inwoners alleenstaand is. Wat leeftijd betreft wonen tot slot in Prinsenhof Laag veel 55-plussers (53%).

In Prinsenhof en De Heuvel/Amstelwijk lopen in ieder geval de volgende activiteiten waarbij bewoners betrokken zijn:

- *Hethuis* is een initiatief van ouders in de Heuvel Zuid.
- In de Prinsenhof is een Buurtpreventieteam erg actief en betrokken. Dit team is gefuseerd met het BPT in de Heuvel/Amstelwijk. Naar aanleiding van de recente autobranden zijn hier meer meldingen voor gekomen.
- In de Heuvel Noord en Prinsenhof Hoogbouw zijn bewonerscommissies van Vidomes en WoonInvest actief.
- Het project 'Ouders van de wijk' loopt.

In de wijken liepen ook initiatieven die inmiddels gestopt zijn:

- Inwoners uit de Heuvel organiseerden burendagen en het jaarlijkse Heuvelfeest op het Kennedyplein. De organisatoren zijn hiermee gestopt.
- In de Amstelwijk was de vereniging voor Amstelwijkbelang actief, maar die vereniging heeft zichzelf opgeheven.

Deelconclusies op het thema bewoners

- De buurten Prinsenhof hoogbouw en De Heuvel Noord vallen op door verschillende factoren, zoals het aantal kinderen dat opgroeit in eenoudergezinnen, het etnisch heterogeen profiel en het (relatief) grotere beroep op begeleiding en huishoudelijke ondersteuning. Mensen in etnisch heterogene wijken onderhouden over het algemeen minder sociale contacten, waardoor de sociale cohesie afneemt. In de Vitaliteitskaart zien we een bevestiging van dit gegeven. Inwoners met dezelfde migratieachtergrond vinden wel steun bij elkaar.
- Inwoners die kampen met problemen vinden niet zonder meer de weg naar ondersteuning door de maatschappelijke partners of gemeente. Onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal en/of laaggeletterdheid, het mijden van zorg/ondersteuning, de weg naar de gemeente niet weten en de complexiteit van regelingen zijn (mogelijke/waarschijnlijke) verklaringen hiervoor.
- Hoewel in beide wijken een aantal bewoners zeer actief zijn, lijken bewoners in De Heuvel Noord en in Prinsenhof over het algemeen weinig activiteiten met elkaar te organiseren voor de buurt.
- Het is belangrijk om inwoners actief bij het Versterkingsprogramma te betrekken en te vragen waarvan ze dromen in hun buurt.
- De aandacht voor statushouders en inburgering is in deze notitie beperkt. Hier kan in overleg met ketenpartners een beter beeld van worden geschetst.

Thema Werk en inkomen

Inleiding

Werk en de mogelijkheid om zelfstandig in het eigen inkomen te voorzien, zijn belangrijke randvoorwaarden voor inwoners om zelfstandig en goed te functioneren, te participeren in de maatschappij en hun kinderen op te laten groeien. Voor een bovengemiddeld aantal inwoners in de beide wijken, en dan met name de buurten De Heuvel Noord en Prinsenhof hoogbouw, zijn werk en voldoende inkomen echter geen vanzelfsprekendheid. Zij doen vaak een beroep op gemeentelijke ondersteuning.

Kerngegevens

Hoewel er kleine verschillen zitten tussen de diverse bronnen van informatie, schetsen ze allen eenzelfde beeld:

- Zowel het aantal bijstandsgerechtigden als werkzoekenden is hoog. Hoewel de cijfers per bron verschillen, kan over het algemeen gesteld worden dat het om het dubbele van het gemeentelijk gemiddelde gaat.
- Het gemiddeld besteedbaar inkomen per wijk is circa € 12.000 tot € 14.000 lager dan het gemeentelijk gemiddelde. Ongeveer de helft van de huishoudens in beide wijken heeft een laag inkomen. Er zijn veel huishoudens met kinderen die een inkomen <110% van het sociaal minimum hebben. In Prinsenhof is dit 23% en in De Heuvel/Amstelwijk 30%, versus 9% gemiddeld in de gemeente. Men geeft gemiddeld genomen ook vaker aan moeite te hebben met rondkomen: twee keer zoveel huishoudens dan gemeentelijk gemiddeld geven aan hier vaak moeite mee te hebben.
- Relatief veel inwoners van beide wijken doen een beroep op een bijstandsuitkering. Waar op gemeentelijk niveau circa 6% van de inwoners een bijstandsuitkering ontvangt, is dit 14% in Prinsenhof en 12% in De Heuvel/Amstelwijk. Ook ontvangen zij vaak langdurig een bijstandsuitkering.
- In Prinsenhof hoogbouw ontvangt 54% van de inwoners inkomsten uit arbeid. Op gemeentelijk niveau is dit gemiddeld 67%. Ruim 18% van de inwoners van deze wijk is werkzoekend. Voor De Heuvel geldt dat circa 58% van de inwoners inkomsten uit arbeid ontvangt; ruim 16% van de inwoners van deze wijk is werkzoekend. De meerderheid van werkzoekenden uit beide wijken is laagopgeleid, terwijl op gemeentelijk niveau net iets meer dan de helft een midden of hoog opleidingsniveau heeft.
- Uit eigen cijfers blijkt dat circa 30% van inwoners die een bijstandsuitkering ontvangen en een lange afstand (24 - 48 maanden) tot de arbeidsmarkt hebben, woonachtig is in Prinsenhof en De Heuvel/Amstelwijk.
- In beide wijken tezamen hebben circa 1.460 inwoners (zowel ouders als kinderen) een Ooievaarspas. Een Ooievaarspas kan aangevraagd worden indien het inkomen lager is dan 130% van de bijstandsnorm.

Uit de cijfers blijkt dat in beide wijken sprake is van een hoge werkloosheid, een grote bijstandsafhankelijkheid en relatief veel huishoudens met lage inkomens. Daarnaast is er veel sprake van schuldenproblematiek. Inwoners die kampen met deze problematiek, zoeken echter niet altijd gemeentelijke ondersteuning. Onvoldoende beheersing van de Nederlandse taal, het mijden van zorg/ondersteuning, de weg naar de gemeente niet weten en de complexiteit van regelingen zijn slechts enkele van de

mogelijk onderliggende redenen hiervoor. De problematiek beperkt zich echter maar zelden tot alleen werk en/of inkomen. In het geval van schuldhulpverlening wordt in de praktijk vaak een casusregisseur gemist, iemand die de regie over een casus voert.

Tegelijkertijd wordt gezien dat de samenwerking tussen de diverse maatschappelijke partners die actief zijn in deze wijken, sterker is geworden gedurende de afgelopen jaren. Er zijn veel laagdrempelige activiteiten, bijvoorbeeld in het kader van participatie of preventieve schuldhulpverlening, die ook gelinkt zijn aan ondersteuning op andere domeinen.

Hoewel voor Werk en Inkomen geldt dat een relatief groot deel van de doelgroep woonachtig is in één van beide wijken, is er geen wijkgericht beleid ontwikkeld. Enerzijds is er onvoldoende data beschikbaar, anderzijds zijn de vraagstukken op het gebied van Werk en Inkomen niet beperkt tot enkele wijken binnen de gemeente maar spelen deze juist gemeentebreed. Indien een activiteit in één van de wijken wordt uitgevoerd, zoals die van het Netwerkcafé (wat plaatsvindt in De Waterlelie), is er geen sprake van samenhang met bepaalde problematiek of inwoners in die wijk. Hoewel de activiteit in de wijk gelokaliseerd is, staat deze namelijk open voor alle inwoners binnen de doelgroep werkzoekenden.

Gegevens over de omvang van de schuldenproblematiek zijn slechts gedeeltelijk op wijkniveau beschikbaar (curatief en deels preventief), maar daar rijst al snel de vraag of de informatie representatief is. Niet alle inwoners melden zich immers, waardoor het beeld zich beperkt tot het aantal inwoners met problematische schulden dat ondersteuning heeft gezocht. De komende periode wordt voor schuldhulpverlening wel nieuw beleid ontwikkeld, maar ook dit is niet wijkgericht. Aan de overige beleidsplannen (Minimabeleid, Re-integratie- en Participatiebeleid) wordt regulier (niet wijkgericht) uitvoering gegeven.

Deelconclusies op het thema werk en inkomen

- Gezien de hoge werkloosheid, de (vaak langdurige) afhankelijkheid van een laag inkomen en de aanwezigheid van schuldenproblematiek, kan gesteld worden dat veel inwoners in beide wijken kampen met een financieel instabiele situatie. De gevolgen hiervan werken door op andere terreinen (opvoeding kinderen, gezondheid, participatie, etc.). Het zorgen voor een financieel stabiele situatie (bij voorkeur door inkomsten uit arbeid in het geval van werkloosheid) is essentieel en kan bijdragen aan het oplossen van problemen op diverse andere terreinen.
- Zowel het beleid als de uitvoering van Werk en Inkomen zijn niet wijkgericht. De vraag is of en in hoeverre dit meerwaarde zou hebben. Er zouden bijvoorbeeld specifieke projecten in het kader van omscholing, taalonderwijs of werk in de wijk gestart kunnen worden.
- Wat betreft participatie van bijstandsgerechtigden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt, zou specifiek op inwoners uit deze wijken ingezet kunnen worden.
- Een aanpak op het gebied van werk en inkomen is ondersteunend aan een bredere, domeinoverstijgende aanpak. Daarbij kan aan de voorkant geïnvesteerd worden, bijvoorbeeld door het volgen van een opleiding (zowel in het kader van scholing als omscholing) te stimuleren. Verder kan gedacht worden aan het opzetten of doorontwikkelen van wijkgerichte projecten die de financiële zelfredzaamheid, de aanpak van laaggeletterdheid en mate van integratie en

participatie van inwoners bevorderen. De stap naar re-integratie is mogelijk wanneer belemmeringen die de doorstroom naar werk bemoeilijken, zijn verminderd of weggenomen. Door er een tweetrapsraket van te maken, wordt ook de kans op het vinden van een duurzame arbeidsplaats vergroot.

Thema Veiligheid

Inleiding

Inwoners moeten veilig zijn en zich veilig voelen. De algemene veiligheidsdoelstellingen zijn bepaald in het Integrale Veiligheidsbeleid (2019-2022). De gemeente wil samen met haar ketenpartners voorkomen dat personen die zorg nodig hebben veiligheids- of overlastproblemen veroorzaken en inzetten op het voorkomen van overlastgevende en criminele jeugdgroepen. De samenwerking tussen de domeinen zorg en veiligheid is onmisbaar om deze maatschappelijke problemen aan te pakken.

Gemeentebreed is een integrale aanpak vormgegeven rondom (jeugd)overlast en criminaliteit. Als inwoners herhaaldelijk in beeld komen bij politie of justitie worden ze benaderd door de Lokale Kamer. In de Lokale Kamer werken diverse ketenpartners, zoals gemeente, politie, justitie, maatschappelijke partners en zorginstanties samen om waar mogelijk overlast en criminaliteit te voorkomen.

Op de meeste veiligheidsthema's is een gemeentebrede aanpak ontwikkeld. Naar aanleiding van incidenten kan de aandacht wel uitgaan naar een specifiek grondgebied. De focus van de inzet in Leidschendam-Noord ligt met name op het terugdringen van overlast en criminaliteit (repressie). Op deze wijze wordt waar mogelijk voorkomen dat er incidenten ontstaan in de wijken. Door personele wisselingen onder wijkagenten wordt er momenteel geïnvesteerd in het opbouwen van een hernieuwde vertrouwensrelatie met de buurt. De wijkagent is net als het buurtpreventieteam immers een belangrijk aanspreekpunt op het gebied van veiligheid.

Kerngegevens

In de gemeente zijn in totaal vijf overlastgevende groepen in beeld. In de betreffende wijken manifesteren zich er vier. Twee groepen bestaan uit jeugdigen, één groep is gemiddeld 25 jaar of ouder en één groep bestaat uit inwoners van gemiddeld 40 jaar of ouder.

In de Prinsenhof en De Heuvel/Amstelwijk liggen een aantal plekken waar veel overlast wordt ervaren. De veiligheidsbeleving in de wijken is dynamisch en wordt beïnvloed door actualiteiten. Het vermoeden is dat de overlast als gevolg van de maatregelen die nodig zijn in verband met de coronacrisis en de autobranden, de veiligheidsbeleving in met name de Heuvelwijk negatief heeft beïnvloed.

Prinsenhof

In Prinsenhof is samen met de woningcorporaties geïnvesteerd in een veilige leefomgeving met betrekking tot woninginbraken. De corporaties hebben aanpassingen gedaan aan de woningen om woninginbraken tegen te gaan. Denk aan het vervangen van hang en sluitwerk en snoeien van de groenvoorziening om zichtlijnen te verbeteren. In de Prinsenhof ligt het aantal geregistreerde incidenten (per 100 woningen) lager dan gemiddeld in de gemeente, met uitzondering van geweldsincidenten. Jeugdgroepen concentreren zich met name in de portieken aan de Frisolaan. Andere hangplekken zijn: de Koreaanse kerk en Pronto (pizzeria). In de Prinsenhof zijn er sporadisch signalen die wijzen op ondermijning. Dit is een thema dat

binnen de (politie)eenheid steeds meer aandacht krijgt. Signalen worden onderzocht en waar mogelijk gestapeld om een beter beeld te krijgen van de problematiek.

De buurt *Prinsenhof hoogbouw* springt in het oog wat betreft sociale problematiek, overlast en afval op straat. De jongeren die overlast veroorzaken, zijn ook afkomstig uit de wijk. Meer specifiek wordt overlast ervaren van hangjongeren die flessen lachgas en ballonnetjes achterlaten. Er wordt nu vaker gesnoeid om het zicht op deze jongeren te vergroten.

Prinsenhof laagbouw kent minder meldingen wat betreft jeugdoverlast, maar daar ligt de nadruk op mogelijke overlast die inwoners ervaren vanuit Jeugdzorginstelling Schakenbosch.

Uit *De Heuvel/Amstelwijk* komen de meeste meldingen van overlast en vervuiling. In de wijk wordt met name overlast ervaren van jongeren op het Kennedyplein en rondom de Margrietschool (De Heuvel Zuid). In de Amstelwijk staat een flat waar veel jongeren wonen waar overlast kan ontstaan. Voorheen was er sprake van overlast op het Fluitpolderplein, maar daartegen zijn maatregelen getroffen. Cameratoezicht heeft in de praktijk echter vaak een waterbedeffect: nadat er camera's zijn geplaatst op voornoemde plein zien we de groep verplaatsen. In de Amstelwijk speelt veel sociale problematiek en zijn er meer geweldsincidenten dan gemiddeld. Na het extra toezicht is dit in 2019 duidelijk omlaaggegaan. In De Heuvel is een bridgeclub gehuisvest waar sprake is van parkeerdruk door de bezoekers die met de auto van buiten de wijk komen. In De Heuvel Noord ligt het aantal geregistreerde incidenten hoger dan gemiddeld.

Deelconclusies op het thema veiligheid

- Op het gebied van veiligheid wordt voornamelijk gemeentebreed beleid ontwikkeld. Op basis van actuele analyses wordt per veiligheidsthema bepaald welke aandachtswijken worden meegenomen in projecten, activiteiten of plannen. In de wijken Prinsenhof en De Heuvel/Amstelwijk ligt de nadruk op het terugdringen van overlast en criminaliteit.
- Veiligheid is ook maatwerk. Mocht er in van de wijken acuut een veiligheidsprobleem voordoen, dan wordt daar vanuit Veiligheid op geacteerd in overleg met de partners.
- Het netwerk rondom de aanpak van overlast en veiligheid in Leidschendam-Voorburg staat stevig. In de Lokale Kamer komen diverse ketenpartners samen om een integrale aanpak vorm te geven rondom individuen of groepen die overlast veroorzaken of criminaliteit plegen. Er wordt gewerkt met aandacht voor de wijk, maar de inzet is op zichzelf niet wijkgericht.
- De aanpak rondom overlast en criminaliteit kan meer preventief worden vormgegeven naar voorbeeld van andere gemeenten, zoals het preventief interventieteam in Amsterdam. Dit team zet van tevoren in op kinderen met een grotere kans om af te glijden richting criminaliteit. Hierdoor vindt eventuele interventie ook eerder plaats. Onderzocht kan worden of een dergelijke opzet in Leidschendam-Voorburg effectief kan zijn. Dit zou een mooie aanvulling kunnen zijn op de huidige (meer reactieve) inzet.
- Omdat de aandacht voor ondermijning relatief nieuw is, kan de aanpak tussen ondermijning en en criminele/overlast gevende inwoners sterker worden. In het

district is er een ondermijningstafel vormgegeven waar de problematiek de aandacht krijgt. Geconstateerd is dat er lokaal kansen liggen in de verdere samenwerking tussen politie, handhaving, het Haags economisch interventieteam (HEIT) en Regionale Informatie en Expertise Centra (RIEC).

Thema Cultuur en Sport

Inleiding

Het is belangrijk dat inwoners een gezonde en sportieve leefstijl hebben. Het aanbod rondom sport en bewegen moet toegankelijk zijn voor inwoners en de openbare ruimte moet uitnodigen om te bewegen. Daarnaast is de ontplooiing van talenten en vaardigheden een belangrijk uitgangspunt. De gemeente stimuleert sporten, bewegen en een brede talentontwikkeling met haar beleid.

Kerngegevens

Cultuur

Voor De Heuvel/Amstelwijk en Prinsenhof geldt dat inwoners gemiddeld minder bezoeken brengen aan culturele voorzieningen of aan evenementen⁷. In beide wijken geeft 4% van de bewoners aan actief te zijn in een culturele vereniging, ten opzichte van 7% gemiddeld. In de wijken bieden culturele partners weinig tot geen activiteiten aan. Ketenpartners Sport en Welzijn (jongerenwerk) en Woej (ouderenwerk) doen dit wel. Sport en Welzijn organiseert bijvoorbeeld tekenles in de Prinsenhof voor kinderen van groep 4, 5 en 6. Woej biedt in de Plint naailes aan. In de locatie van het jongerenwerk in De Heuvel worden door Woej diverse activiteiten georganiseerd, zoals: breien, schilderen, knutselen en kaarten maken. Ook wordt door Woej en partners in de wijk een wijkmuziekschool en circus (voor kinderen) georganiseerd. In het moedercentrum vinden diverse activiteiten plaats. In Prinsenhof bezoeken meer inwoners het buurthuis/wijkcentrum dan gemiddeld in de gemeente.

Sport

Uit de Vitaliteitskaarten blijkt dat inwoners in De Heuvel en Prinsenhof hoogbouw iets minder bewegen dan gemiddeld in de gemeente. In Prinsenhof geeft 25% aan actief te zijn bij een sportvereniging, in De Heuvel/Amstelwijk 19% ten opzichte van 34% in de gemeente gemiddeld. In de Prinsenhof zijn er geen sportverenigingen, maar wel sportvoorzieningen in de openbare ruimte zoals Krajicek Playground, kunstgrasveld, basketbalveld, fitplaats (toestellen) en speeltuintjes. In de Waterlelie zit ook het Spel en Opvoedpunt die sport/beweegactiviteiten voor ouders (moeders) organiseert. Vanuit Sport en Welzijn vindt sportstimulering en buurtsportcoaching plaats evenals, uiteenlopende sport- en beweegactiviteiten op de Playground Prinsenhof en fitplaats Prinsenhof. In De Heuvel ligt de locatie van het jongerenwerk Sport en Welzijn (Dobbelaan 4) waarin een boksschool is gehuisvest.

Deelconclusies op de thema's cultuur en sport

- In Prinsenhof en De Heuvel/Amstelwijk organiseren Sport en Welzijn Leidschendam-Voorburg en Woej activiteiten voor bewoners, jong en oud. In de Prinsenhof lijkt op wijkniveau met een divers aanbod meer geïnvesteerd te worden op sport/bewegen dan in de Heuvel/Amstelwijk.
- Inwoners van de wijken zijn voor sporten in verenigingsverband en voor culturele activiteiten aangewezen op voorzieningen en aanbod buiten hun wijken. Op het gebied van sport en cultuur is het daarom vooral interessant wat gemeentebreed of regionaal wordt aangeboden. Dergelijke voorzieningen zijn wijkoverstijgend. Het

---

⁷ Wijkatlas, 2017.

is niet bekend van welke gemeentebrede of regionale voorzieningen bewoners van Prinsenhof en De Heuvel/Amstelwijk gebruik maken. Van belang is in hoeverre inwoners in deze wijken geactiveerd worden om te sporten of gebruik te maken van culturele voorzieningen. Inwoners uit deze wijken bewegen in mindere mate voldoende, zijn minder actief bij sportverenigingen en maken minder gebruik van culturele voorzieningen. Aangeraden wordt om te onderzoeken waarom er van voorzieningen minder gebruik wordt gemaakt en of inwoners de weg naar bijvoorbeeld de Ooievaarspas voldoende vinden.

School en jeugdhulp

Inleiding

Onderwijs is van groot belang om optimale kansen te creëren voor inwoners in Leidschendam-Voorburg. 'Het vervult een grote rol bij de ontwikkeling van kinderen en van jongeren. Onderwijs is belangrijk voor het economisch succes van individuen. Onderwijs leidt tot sociale stijging, versterkt de verbinding en vermindert verschillen tussen sociale milieus.'⁸

Een belangrijk uitgangspunt in de visie op onderwijshuisvesting is dat kinderen naar school kunnen gaan in de eigen wijk, omdat er een dekkend aanbod is. In de wijk Prinsenhof ligt basisschool de Springplank (onderdeel van Brede school de Waterlelie) en in de Heuvel/Amstelwijk ligt basisschool de Margriet. Onderdeel van de Brede School zijn de voor- en vroegschoolse educatie klassen voor kinderen van 2 tot 4 jaar. Hiermee wordt ingezet op het tegengaan van een onderwijsachterstand. Ook liggen in De Heuvel het 's Gravendreef college, het Veurs Lyceum (beide voortgezet onderwijs) en het mbo Rijnland.

De gemeente is (stelsel) verantwoordelijk voor zorg en ondersteuning van jeugdigen die problemen hebben met opgroeien maar ook voor het ondersteunen van ouders bij het opvoeden. Ook jeugdbescherming en jeugdreclassering vallen onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

In het uitvoeringsplan (2020) van de subsidietafel Opgroeien en Opvoeden is de verbinding tussen zorg en onderwijs verstevigd. Samen met de scholen en andere stakeholders wordt school- en wijkgericht gekeken wat er nodig is.

Kerngegevens

Voor zowel de onderwerpen school als jeugdhulp geldt dat er maar beperkt cijfers beschikbaar zijn op wijk- en buurtniveau. Dit maakt het lastig om aan de hand van kwantitatieve data na te gaan wat de specifieke situatie in de wijken is. Daar waar gemiddelden in Leidschendam-Voorburg bijvoorbeeld op het gebied van absoluut verzuim, risico op onderwijsachterstand of gebruik van jeugdhulp, positiever uitvallen dan het landelijk gemiddelde, wil dit niet zeggen dat dit ook geldt voor de jeugdigen in de Heuvel/Amstelwijk of Prinsenhof. Data die wel op wijkniveau beschikbaar zijn, zijn hieronder opgenomen.

Basisonderwijs

In de Prinsenhof wonen 526 schoolgaande basisschoolkinderen. In de wijk gaan in totaal 171 leerlingen naar de Springplank. Van dit aantal leerlingen zijn er 91 (53%) afkomstig uit de wijk. Opvallend is dat 83% van de leerlingen (435) buiten de eigen wijk naar school gaat. Veel kinderen gaan naar de Tandem, Trampoline en de Emmaüs. Deze scholen liggen ook nabij de wijk. In De Heuvel/Amstelwijk wonen 258 basisschoolkinderen. In de wijk gaan 115 leerlingen naar de Margriet. Van dit aantal leerlingen is 50% (58 leerlingen) afkomstig uit De Heuvel/Amstelwijk.⁹ De gemeente is

---

⁸ IHP VO 2017-2026

⁹ Herkomstgebieden Teldatum 1-10-2018. Uit IHP 2019-2023.

voornemens een onderzoek uit te laten voeren naar de achterliggende redenen van eerdergenoemde leerlingenstromen.

Voortgezet onderwijs

In de wijken zijn het Veurs Lyceum en het 's Gravendreef College gevestigd. Jeugdigen uit de wijken gaan echter naar diverse middelbare scholen. Vanuit Prinsenhof gaat de grootste groep naar het Veurs Lyceum (84) gevolgd door het 's Gravendreef College (41). Vanuit De Heuvel/Amstelvijk gaan eveneens de meeste jongeren (36) naar het Veurs Lyceum en het 's Gravendreef (23).

Schoolverzuim en opleidingsniveau

Veel kinderen en jongeren gaan buiten de wijken naar school. Derhalve is onvoldoende meerwaarde te vinden in informatie over schoolverzuim met betrekking tot de scholen die in de wijken gevestigd zijn. Wanneer gekeken wordt naar de gehele gemeente, blijkt dat zowel het absoluut als het relatief verzuim aanzienlijk lager is dan het Nederlands gemiddelde. Door professionals wordt echter aangegeven dat in de twee wijken het schoolverzuim en uitval met name op het VO/MBO hoog is. De schoolgang van individuele kinderen wordt in grote gezinnen soms minder nauwgezet gevolgd door de ouders. Voor wat betreft leerplicht/RMC is geen wijkgerichte aanpak.

Wat betreft opleidingsniveau geldt dat in de Heuvel/Amstelvijk (41.2 %) en in Prinsenhof hoogbouw (37.1%) meer inwoners van 15-74 jaar wonen die als hoogste opleidingsniveau basisonderwijs, vmbo of mbo 1 niveau hebben behaald. Gemiddeld ligt dit in de gemeente rond 25%.

Jeugdhulp

In De Heuvel/Amstelvijk en Prinsenhof wonen in totaal 1700 kinderen tot 18 jaar en 526 jongeren van 18 tot 23 jaar. In de buurten De Heuvel Noord en Prinsenhof hoog wonen relatief veel jongeren. Het percentage jongeren dat in 2019 jeugdhulp ontving, is als volgt¹⁰:

	<i>Prinsenhof</i>	<i>De Heuvel Amstelvijk</i>	<i>Leidschendam -Voorburg</i>
Totaal aantal jongeren met jeugdhulp	14%	9%	2.103 (11.3%)

Te zien is dat met name in Prinsenhof relatief veel jongeren jeugdhulp ontvangen. Recent onderzoek¹¹ laat zien dat het percentage jongeren in de Prinsenhof dat jeugdhulp ontvangt overeenkomt met wat mag worden verwacht op basis van de kenmerken van de wijk. Dat geldt niet voor de Heuvel/Amstelvijk: op basis van de achtergrondkenmerken zou een hoger gebruik verwacht mogen worden.

Jongeren in de wijken

Professionals geven aan dat er weinig sociale controle is, er duidelijk sprake is van opvoedproblematiek en dat de taal moeilijk te leren is voor een aantal kinderen/jongeren. Op dit laatste punt plegen scholen en partijen als Sport en Welzijn al inzet, door ouders te betrekken in programma's. Wel wordt aangegeven dat statushouders als doelgroep minder goed bereikt worden. Tegelijkertijd worden hechte

---

¹⁰ Monitor Jeugdhulp, 2019.

¹¹ Door het SCP

gemeenschappen gezien, waarbij vaak geldt dat gezinnen met dezelfde achtergrond elkaar helpen.

Deelconclusies op de thema's school en jeugdhulp

Door professionals wordt aangegeven dat het schoolverzuim hoog is, terwijl leerlingen uit beide wijken vaak in andere wijken naar school gaan. Een wijkgerichte aanpak op de scholen in de wijk, lijkt hier dan ook weinig zinvol. Vanwege die spreiding van leerlingen is het van belang om naar het ondersteunende aanbod op diverse scholen te kijken, en de inventarisatie niet te beperken tot de scholen in dit grondgebied. Wel is er een duidelijk beeld van een groter beroep op jeugdhulp- en zorg dan gemiddeld in Prinsenhof. Ook lijkt de indruk te zijn dat er veel sprake is van opvoedproblematiek in beide wijken en een taalachterstand onder zowel ouders als kinderen. De inzet die op deze alsook andere onderdelen gepleegd wordt door onder andere de gemeente, scholen en maatschappelijke partners, zou versterkt kunnen worden. Om te achterhalen waar de ondersteuningsbehoefte van de bewoners van de wijk ligt, moet echter eerst met hen en met maatschappelijke partners in gesprek getreden worden. Op die manier kan een aanpak ontwikkeld worden die optimaal aansluit op hun leefwereld, ondersteund door concrete acties en doelen. Het verder verstevigen van de verbinding tussen zorg en onderwijs blijft hierbij van belang.

Gebiedsgericht werken

Gebiedsgericht werken is een manier van werken waarbij een integrale benadering centraal staat. Bij gebiedsgericht werken komen beleid en uitvoering samen. Er is sprake van een samenhangende aanpak tussen sociale, economische en fysieke opgaven en veel ruimte voor bewoners. Bij deze manier van werken, wordt gekeken en gehandeld vanuit kansen en behoeften. Er wordt constructief samengewerkt tussen alle partijen die belanghebbend zijn zodat maatwerk geleverd kan worden voor het gebied. Dit betekent samen kijken en onderzoeken waar een wijk behoefte aan heeft. Weten wat er speelt, wat er wel of juist niet is en wat de potenties en ontwikkelingen in de wijk zijn. Op die manier kan beter aangesloten worden bij de behoeften van bewoners en partners en kunnen zij beter gefaciliteerd worden.

Deze aanpak is belangrijk om Leidschendam-Noord sterker te maken. Meer samenwerking tussen de gemeente, partners en inwoners. Samen werken vanuit een gedeelde urgentie. Samen kracht bijzetten aan versterking van de wijk en aan de gemeentelijke doelen. Ervoor zorgen dat meer inwoners zich betrokken voelen bij elkaar, de buurt en/of de gemeente'. Een sterke sociale cohesie vergroot de zelfredzaamheid van inwoners en wijken. Het bundelen van krachten in de maatschappij vergroot de gezamenlijke draagkracht.

De uitdagingen die in het gebied Leidschendam-Noord spelen zijn zeker ook uitdagingen die naar voren komen in het beleid dat binnen de gemeente gevoerd wordt. Echter wordt dit beleid momenteel niet specifiek gebiedsgericht opgesteld. De inbreng van inwoners en professionals op beleidsmatig niveau wordt meegenomen. Er wordt reactief gereageerd op lokale burgerinitiatieven door ze te ondersteunen en faciliteren, maar het stimuleren ervan vanuit de onderzochte behoefte van de wijk, gebeurt nog niet. Ook de vertaalslag naar gebiedsgericht beleid is nog niet van de grond gekomen. Het wordt aanbevolen dit verder op te pakken. Ook wordt aanbevolen bij de subsidietafels een meer gebiedsgerichte lijn in te voeren, waarbij er per tafel (per thema) extra inzet op bepaalde wijken (in dit geval Leidschendam-Noord) gepleegd kan worden. De maatschappelijke partners uit het voorliggende veld kunnen dan efficiënt en effectief samenwerken om maatwerk in een specifiek gebied toe te passen.

Doorzettingsmacht

Het programmateam kan vanuit de regierol en coördinatie meer maatwerk mogelijk maken in het gebied Leidschendam-Noord. Huidig beleid kan in de praktijk het leveren van dit maatwerk in de weg staan. Om de slagkracht van het team te vergroten wordt de formele doorzettingsmacht van de programmamanager daarom nader vormgegeven. Als onderdeel van het Versterkingsprogramma wordt de escalatieroute in de gemeentelijke organisatie uitgewerkt en wordt de mandatering vastgelegd. Zo kunnen de aandachtspunten die aan het licht komen dankzij gebiedsgericht werken indien nodig met voorrang (beleidsmatig en/of in de uitvoering) worden opgepakt.

Bijlage 1: Inventarisatie planning/ontwikkelingen

In de wijken zijn er diverse ontwikkelingen waarmee rekeningen moet worden gehouden bij het nader uitwerken van een (integrale) aanpak in deze wijken.

School en Jeugdhulp

- Vanuit de Pilot Versterking van vrij toegankelijke ondersteuning wordt het Schoolmaatschappelijk werk (SMW) langer ingezet (10-15 gesprekken). Hiermee hoopt het SMW meer hulpvragen af te vangen en zo minder door te verwijzen naar jeugdhulp.
- LEA-werkgroep: ontwikkelt de Pilot verbinding onderwijs/kinderopvang en zorg. Met als doel: ieder kind krijgt de kansen om zich naar eigen mogelijkheden en kunnen te ontwikkelen, ook wanneer er extra zorg of ondersteuning nodig is. Om dit te realiseren is samenwerking tussen alle betrokken organisaties nodig (denk aan: SMW, school, kinderopvang, Jeugdhulp, JGZ, Leerplicht, MEE, gemeente en SPPOH) die met elkaar naast kinderen en hun ouders gaan staan. Om te komen tot integrale samenwerking en 1 gezin, 1 plan wordt bij een complexe casus, waarbij mogelijk inzet van zwaardere hulpverlening nodig is, een regisseur aangewezen.
- Integraal Kind en Expertise Centrum (IKEC) De Waterlelie. Eén expertisecentrum waar alles te vinden is wat een ouder en een kind nodig hebben, waar ook andere scholen en opvanglocaties een beroep op kunnen doen. Doel is om te komen tot een breed en integraal aanbod op het gebied van onderwijs, kinderopvang, zorg en welzijn, voor kinderen in de leeftijd van 0-13 en hun ouders, passend bij de behoeften van de wijk de Prinsenhof.

Jeugdhulp en Veiligheid

- Het project Prinsenhof: proeftuin voor VIGindeBuurt gaat starten in 2021. Dit project wordt georganiseerd vanuit de Lokale Kamer met als doel om 40 gezinnen intensiever te begeleiden i.s.m. ketenpartner VIGZorgt. Doel is een veilig opvoedklimaat te creëren samen met de ouders. Het project wordt gefinancierd vanuit subsidiegelden van ZonMw.

Wonen

- Samen Beter wordt mogelijk uitgebreid naar andere wijken
- Er wordt een extra wijkbeheerder aangewezen door de corporaties voor de Prinsenhof
- De businesscase sociale woningbouw loopt
- In het plan van de werkgroep van Kerensa die nieuwe woningbouwlocaties onderzoekt, wordt gekeken naar extra woningbouw in de Prinsenhof. Er wordt gekeken naar de toevoeging van kleine torenflats, en het plaatsen van extra verdiepingen. Een torenflat zou kunnen komen aan de kant van de Amstelwijk, op dezelfde as als waar bij de Plint al een torenflat staat. Dat stond in de jaren vijftig ook in het oorspronkelijke plan, maar is nooit gerealiseerd.
- Dunea en Stedin gaan in 2021 starten met het vervangen van gas- en waterleidingen in de Heuvel/Amstelwijk. Dan komt een groot deel van het gebied

open te liggen. Ook in de Prinsenhof Hoog gaan Dunea en Stedin in het najaar leidingen vervangen. Dan komt een groot deel van het gebied open te liggen.

Bijlage 2. Inventarisatie projecten en activiteiten

	Projecten/activiteiten	Omschrijving	Doel	Betrokkenen
Wonen	Samen Beter in de Prinsenhof en de Heuvel/Amstelwijk 2020-2024	Samen Beter is een samenwerking tussen allerlei organisaties die zich inzetten in en voor een bepaald gebied. De samenwerking is gericht op een verbetering van de fysieke en sociale leefomgeving. Per gebied kunnen dit andere partners zijn. Onder dit project vallen diverse activiteiten.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Een prettige fysieke leefomgeving 2. Minder overlast en betere sociale veiligheid 3. Meer betrokkenheid bij de buurt 4. Betere keuzes voor persoonlijke gezondheid 	Vidomes, Woej, Wooninvest, gemeente en Sport en Welzijn
	Buurtpreventieteams (BPT) in De Heuvel en Prinsenhof	Buurtpreventieteam gaat door de wijk om de buurt in de gaten te houden.	Zij zijn de oren en ogen van hun buurt en zijn alert op criminaliteit, overlast en ander ongewenst gedrag. De teamleden houden contact met de buurtbewoners om hen te informeren en zijn aanspreekpunt voor hun vragen. Zorgen op het gebied van veiligheid worden doorgegeven aan de gemeente en politie, die hier vervolgens mee aan de slag gaan.	Het BPT bestaat hoofdzakelijk uit bewoners van de Prinsenhof. Zijn ook actief in de Heuvel/Amstelwijk. Politie, woningcorporaties en gemeente.
	Renovatie woningbouwflats De Heuvel Noord	In de Heuvel Noord worden momenteel de woningbouwflats gerenoveerd door Vidomes.	Renoveren	Woningcorporatie Vidomes
	Riolering vervangen (Prinsenhof laagbouw)	Standsbeheer is gestart met plan van aanpak riolerving inclusief bewonersparticipatie.	Vernieuwen riolering	Stadsbeheer, bewoners
	Woningcorporaties investeren in het kader van de leefbaarheid in diverse activiteiten	Woningcorporaties investeren in sociaal beheerconsulenten (aanpak overlast, burenruzies, enz.), wijkbeheerders, complexbeheerders (complexen schoon heel en veilig houden, signaleren problemen	Investeren in de leefbaarheid: <ol style="list-style-type: none"> 1 aanpak overlast en burenruzies 2 complexen schoon, heel en veilig 3 signaleren van problemen en bewoners aanspreken op ongewenst woongedrag 	Sociaal beheerconsulenten, wijkbeheerders, complexbeheerders, gebiedsconsulenten/participatiemedewerkers, buurtbemiddeling

		achter de voordeur, aanspreken bewoners op ongewenst woongedrag) en gebiedsconsulenten/participatiemedewerkers (formuleren leefbaarheidsprogramma, overleg bewonerscommissies/stakeholders, ondersteunen bewonersinitiatieven) alsmede in buurtbemiddeling, verlichting en camera's.	4 ondersteunen bewonersinitiatieven 5 formuleren leefbaarheidsprogramma	
Beleid	Omschrijving	Doel	Betrokkenen	
De Groene heuvel Visie voor De Heuvel/Amstelwijk 2013-2040 en Uitvoeringsprogramma	In het programma wordt het verbeteren van de leefbaarheid en toekomstbestendigheid van de openbare ruimte en bebouwing nagestreefd, rekening houdend met de grote cultuurhistorische waarde van het gebied.	De doelen van visie en programma “De Groene Heuvel ” zijn het verbeteren van de leefbaarheid en de buurt toekomstbestendig maken op sociaal, economisch en fysiek gebied.	Ruimtelijke ontwikkeling, stadsbeheer, e.d.	
Beheerconvenant De Prinsenhof pakt door	Ontstaan na het project Revitalisering Prinsenhof hoogbouw.	<ol style="list-style-type: none"> 1. De samenwerking wordt gecontinueerd om gezamenlijk maatregelen te bedenken die de wijk in positieve zin verbeteren en ontwikkelen. 2. Het huidige kwaliteitsniveau van de openbare ruimte en de woningen minstens wordt behouden. 3. De sociale samenhang en de sociale infrastructuur in de wijk blijft verbeteren. 4. Het veiligheidsgevoel verbetert maar tenminste op peil blijft. 5. Betrokkenheid en participatie van bewoners zo groot mogelijk wordt 	Woningcorporaties, gemeente	

	Diverse activiteiten vanuit prestatieafspraken 2020-2023	Prinsenhof en De Heuvel zijn hierin benoemd als wijken die extra aandacht nodig hebben. De uitrol van Samen Beter ligt vast in de prestatieafspraken. Ook komt twee keer per jaar de Werkgroep leefbaarheid samen waarin op tactisch niveau wordt afgestemd tussen de gemeente en woningcorporaties.	Inspanningen op het gebied van de leefbaarheid door de woningcorporaties hebben te maken met: <ol style="list-style-type: none"> 1. schoon, heel en veilig 2. de aanpak van en preventieve acties ter voorkoming van overlast 3. het stimuleren van sociale cohesie en bewonersparticipatie 	Woningcorporaties, gemeente
	Projecten/activiteiten	Omschrijving	Doel	Betrokkenen
Bewoners	Hethuis in de Heuvel Zuid	Met de bouw van Hethuis wordt aangepaste huisvesting gerealiseerd voor 18 jongvolwassenen met een beperking in de wijk De Heuvel aan de Dobbelaan 10 in Leidschendam.	Een fijne woonomgeving voor 18 jongvolwassenen met een beperking	Stichting Hethuis WoonInvest Gemeente
	Diverse activiteiten vanuit bewoners: <ol style="list-style-type: none"> 1. Buurtpreventieteams 2. Burendagen 3. Bewonerscommissies van Vidomes/WoonInvest in Heuvel Noord en Prinsenhof 4. Opschoonacties 	Inwoners zijn betrokken bij diverse activiteiten.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Zie omschrijving BPT 2. Organiseren van evenementen voor de wijk 3. Deelnemen aan de bewonerscommissies 4. Uitvoeren van zwerfafvalopruimacties in de wijk 	Bewoners
V e	De BuurtVeiligBus	In gesprek treden met buurtbewoners en ophalen wat er kan worden verbeterd in de wijk op het gebied van veiligheid.	De BuurtVeiligBus gaat langs verschillende wijken in Leidschendam-Voorburg om in gesprek te gaan met bewoners. Het doel van deze bezoeken is het aanhoren wat de problemen precies zijn en wat er in de ogen	Politie, handhaving, gebiedsregisseur

Projecten/activiteiten	Omschrijving	Doel	Betrokkenen
Informeren over lachgas	Het informeren van jongeren over lachgas.	Er worden voorlichtingen gegeven door de Boa's in de wijken. Uitgangspunt geen boetes uitdelen, maar in gesprek treden.	Boa's (handhaving)
Inzet schoolwijkagent	Inspelen op incidenten op en rondom school	De schoolwijkagent gaat in gesprek met de leerling (en diens ouders)	Politie, voortgezet onderwijs
Buurtwhatsapp-groepen	Delen van signalen in de buurt	Er zijn (conform aanmelding) 6 buurt whatsapp app groepen actief.	Bewoners
Nazorgproject (2019-2020) <i>(niet wijkgericht wel relatief meer klanten in deze wijken)</i>	Verbeteren van re-integratie van ex-gedetineerden (18+) en voorkomen van recidive.	In het project wordt ingezet op het verbeteren van de re-integratie in de samenleving.	Politie, Lokale Kamer en Reclassering Nederland
School en jeugdhulp	Schoolmaatjes ONS	Schoolmaatjes ONS (bruggenbouwers tussen Ouders van Nieuwkomerskinderen en School) is bedoeld voor nieuwkomersgezinnen met kinderen op de basisschool, middelbare school of VVE/ kinderopvang.	Schoolmaatjes ONS
	Brede School	<ul style="list-style-type: none"> Brede School in De Heuvel en in De Prinsenhof (aanbod sport, bewegen, cultuur) Signalering opvoed- en opgroei-problemen 	<ul style="list-style-type: none"> Activiteitenprogramma met partners Stimuleren wijkinitiatieven Ondersteuning bij uitvoering LEA Versterken signaleringsfunctie partners

Projecten/activiteiten	Omschrijving	Doel	Betrokkenen
Maatjesproject Vitalis <i>(Gemeentebreed, maar meer aanmeldingen van meisjes uit de Heuvel)</i>	<p>Het begeleiden van kinderen in de leeftijd van 5 tot en met 18 jaar, die zich als gevolg van een tekort aan aandacht in een kwetsbare positie bevinden en het risico lopen in de problemen te raken. Dit ter voorkoming van intensieve professionele hulpverlening.</p>	<p>Middels tijdige begeleiding voorkomen van intensievere hulpverlening.</p>	<p>Stichting Vitalis</p>
Ouders van de wijk <i>(Prinsenhof)</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Coördinatie van ontmoetingsplek 'de moestuin' • Organiseren van open inloopsprekuren op de tuin i.s.m. ketenpartners uit de gemeente. • Sport (aerobics en zumba) voor vrouwen met een migratieachtergrond uit de wijk Prinsenhof (inclusief kinderopvang). • Het Moedercentrum, waarbij moeders elkaar ontmoeten en thema's zoals opvoeding en emancipatie bespreken tijdens hun tweewekelijkse activiteiten. • Taalondersteuning inburgeringscursisten. • Organiseren van maandelijks buurtlunch in de Wereldkeuken. 	<ul style="list-style-type: none"> • Signaleren, begeleiden en laagdrempelig ondersteunen van hulpvragen van gezinnen. • Een beter sluitende ketenaanpak door vroegsignalering. • Wegnemen van schuld- en schaamtegevoelens bij ouders aangaande hulp vragen. • Stimuleren en begeleiden van buurtinitiatieven en participatie in de wijk. • Creëren van 'vindplaatsen' voor jeugdpreventie. 	<p>Sport en Welzijn</p>
IBCE <i>(Gemeentebreed, maar vooral in Prinsenhof)</i>	<p>Stichting Interculturele Bevordering Contact en Educatie heeft een samenhangend activiteiten aanbod ontwikkeld om de veerkracht en ontwikkelingskansen van deze statushouders/vluchtelingenkinderen en -jongeren in de gemeente te versterken.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Het bieden van ondersteuning aan kinderen en jongeren, vooral in gezinnen met een sociaal (economisch) kwetsbare positie • Helpen met school vormende- en ondersteunende activiteiten • Begeleiden van nieuwe Nederlandse vrouwen met een vluchteling- of migrantenachtergrond 	<p>Stichting IBCE</p>

		<ul style="list-style-type: none"> • Bevorderen van contacten tussen autochtone inwoners en nieuwkomers in de gemeente 	
Projecten/activiteiten	Omschrijving	Doel	Betrokkenen
Spel- en opvoedpunt	Een laagdrempelige en toegankelijke voorziening gevestigd in De Waterlelie waar ouders/verzorgers terecht kunnen voor opvoed- en opgroeiondersteuning.	Doel is het versterken van (het vertrouwen in) opvoedvaardigheden en het voorkomen van problematiek.	Vlietkinderen

Bronnen:

- Het Sociaal Kompas (2017-2020)
- Integraal huisvestingsplan Voortgezet Onderwijs (2017-2026).
- Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs (2019-2023).
- Monitor Wmo (mei 2020)
- Prestatieafspraken tussen gemeente en woningcorporaties (2020-2023)
- Visiedocument: De Groene Heuvel (2013-2040)
- Visie sport en bewegen (2016-2020)